

Privatföretag och kooperativ

Humberto Miranda Lorenzo

Förändring behövs, det som kallas ”uppdatering” av den ekonomiska modellen. Mycket har hänt ekonomiskt och politiskt sedan grundlagen antogs 1975. Det kubanska samhället rymmer större mångfald och variation idag, kultur och kulturliv har utvecklats starkt, och den socialistiska världsbilden och den revolutionära erfarenheten har berikats med nya erfarenheter.

Sovjetblockets kollaps tvingade Kuba till snabba och drastiska åtgärder för överlevnad under 90-talet. Nya perspektiv öppnades i Latinamerika på 2000-talet med revolutionerna i Venezuela, Bolivia, Ecuador. Och på hemmaplan växte nya förhållningssätt fram till socialismen.

Men två aspekter bestod. Dels USAs aggressioner som påverkar alla aspekter av våra liv, dels vår politiska lednings mod och konsekventa engagemang för revolutionens överlevnad i den globala turbulensens 90-tal.

Krisåtgärder

Utländskt kapital bjöds in till samriskföretag, framför allt inom den internationella turism som snabbt kunde skapa finansiell likviditet. Det var riskfyllda åtgärder och de fick sociala och ideologiska följder.

Egenföretagande och marknadsvillkor utvidgades som möjlig försörjningskälla för de som förlorade jobb när fabriker stängdes i brist på energi, råvaror, maskiner och marknader. Egenföretagande skulle ersätta nerdragen statlig varu- och tjänsteproduktion.

forts från sid 4

Det blev tillåtet att ta emot dollarförsändelser från släktingar i utlandet för att öka inflödet av hårdvaluta.

Försvarsmakten fick lov att försörja sig själv, genom egna odlingar men också egna företag inom turistsektorn, där den blev en viktig aktör.

Detta och många fler åtgärder som vidtogs säkrade revolutionens överlevnad, med framför allt var det folkets motståndskraft och starka sociala övertygelse och självständighet som räddade saken. Om inte annat visste folk vad de inte ville ha: USA-beroende på nytt.

Sociala och politiska följder

Men den ekonomiska krisen blev djup och även revolutionens viktigaste byggstenar påverkades. De materiella resurserna till utbildning, hälsovård och social trygghet minskade, och högt utbildad personal – visserligen en minoritet, men dock - sökte sig till mer lukrativa sysslor.

Mitt i denna svåra materiella bristsituation dök så företagare och turister upp utstrålande framgångsrik kapitalism. Och i det kubanska samhället uppstod en lönsam informell sektor. Det utbredda småföretagande som nationaliserades 1968 återuppstod. Inflytandet på det kubanska samhället blev med tiden alltmer omfattande och djupgående, kanske mer än vad många vill medge.

Å andra sidan, den tidigare alltomfattande statens resurser krympte drastiskt och den måste göra sig av med olönsamma verksamheter. Det blev ingen svångremspolitisk a la IMF, inga arbetare ställdes på gatan utan försörjningsmöjligheter, utbildning, fortbildning, nya verksamheter erbjöds. Men med den ekonomiska återhämtningen återanställdes allt fler utan att verksamheten fordrade det, och produktiviteten gick ner.

Hämmande byråkrati

Inga fabriker övertogs av arbetarna, som i andra länder i Latinamerika. Däremot fick sockerarbetare överta mark med bruksrätt i en nya form av löntagarkooperativ. Men de hämmades av den statliga byråkrati som omgivit jordbruket, även de produktionskooperativ som bildades på 60- och 70-talen. De hade visserligen inte bildats genom tvång, utan helt frivilligt, men hämmades även de av den modell som fick inflytande i samarbetet med Sovjetunionen.

Krisåtgärderna i början av 90-talet hade vissa gemensamma drag med Lenins NEP (nya ekonomiska politik, med marknadsinslag) på 20-talet. Men tillfället utnyttjades inte för att också analysera Marx tankar om arbete i fri förening, som kooperativ och andra samhälleliga produktionsformer.

Men nu har erfarenheten lärt oss att överdriven centralisering motverkar initiativkraft i samhälle och produktion. Att ändra denna mentalitet är nu av strategisk betydelse - ändra med socialistiska metoder, inte ge efter för idéer om att lösningen ligger i mer kapitalism och den individualism den för med sig. Olika former av samhällelig, kollektiv och privat produktion måste utvecklas och prövas, för att befästa socialismen också med marknadsinslag.

Översättning och sammandrag, Eva Björklund